

A Fertő tó öblözeteinek és belső tavainak szerepe egyes vízimadár-fajok vonulásában

Importance of the embayments and inner lakes of the Lake Fertő during migration of aquatic birds

MOGYORÓSI SÁNDOR

A hazánkban élő vízimadár-fajok a természetvédelem számára különös jelentőséggel bírnak. Ezen belül is a récefélék családja egy igen színes és fajgazdag csoport, köztük számos fokozottan védett és védett fajjal. Ezen fajok állományai az utóbbi száz évben szinte kivétel nélkül töredékeikre csökkentek, és egyes fajoknál ez a tendencia a mai napig tart. A korszerűnek nevezhető természetvédelmi jogszabályok megjelenése előtt a vízimadár-fajok védelme hazánkban nem élvezett prioritást, bár hozzá kell tenni, hogy az akkori populációik is többszöröse voltak a maiaknak. A hazai természetvédelem azóta e fajok megőrzését is kiemelt fontosságúnak tekinti, és a faj szintű védelmet területi védelemmel egészíti ki, majd azt különböző korlátozásokkal kívánja tovább erősíteni. Korábban a jelenlegi Fertő–Hanság Nemzeti Park védett területein, ahol az ismert politikai és határhelyzeti okokból kifolyólag a védelem mellett rendszeres vízivad-vadászati tevékenység folyt, helyenként rendkívüli intenzitással, a védelem céljaival össze nem egyeztethető módon. Ez a lehetetlen állapot egészen a közelmúltig, pontosan 1994-ig tartott, amikor a Fertőn a vadászati jogot – különleges rendeltetésű vadászterületként – a Fertő tavi Nemzeti Park Igazgatósága az Észak-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatósággal társult módon megszerezte. A tavon és nádasaiban a vízivad vadászata megszűnt. Ettől az időponttól kezdve beszélhetünk az illető területen aktív vízimadár-védelemről. Csak a fentiek teljesülése után gondolhattunk arra, hogy rendszeres állományvizsgálatokba kezdhesünk a területen. Ezek megvalósulása azért fontos, hogy részben képet alkothassunk a területen tartózkodó vízimadár-állományok dinamikájáról, részben pedig a megszerzett ismeretek birtokában a még szükséges – esetenként szigorúbb – védelmi intézkedések megtételéhez kézzelfogható háttéradatokat tudjunk szolgáltatni. Előadásomban az 1998 januárja és 2005 decembere között eltelt nyolc évben a Fertő tó hazai oldalának öblözeteiben és belső tavaiiban – a kiválasztott nyolc récefajra vonatkozó – átvonuló madárállományok vizsgálatának eredményeit összegeztem. A monitoring munka során az abszolút felmérési módszert választottam, így ennek szellemében a vizsgálandó területen megjelenő összes vízimadár-faj összes egyede része volt a felmérésnek, de ezek közül csak egyes kiválasztott récefajok tartoznak jelen dolgozat tárgyához. Azért csak egyes fajok, mert az itt nem tárgyalt récefajok az érintett területen átvonuló mennyiségei csekélyek, e fajok csak alkalmasszerűen mutatkoznak, és a tó egyes területrészeinek jellemzéséhez mértékadó módon nem járulnak hozzá, abban szerepet nem játszanak. Ezek a nem tárgyalt fajok következők: nyílfarkú réce (*Anas acuta*), cigányréce (*Aythya nyroca*), kontyos réce (*Aythya fuligula*) és kerceréce (*Bucephala clangula*). Mindezeket figyelembe véve döntöttem a később bemutatandó nyolc récefaj mozgalmainak alaposabb elemzése mellett. A felmérés során a Fertő hazai részének víztestjeit (öt öblöt és két belső tavat, összesen mintegy 1200 ha-t) jártam be szeptember és április között, minden hónap közepéhez legközelebbi hétvégén motorcsónakkal. A terepi adatgyűjtés hatvannégy napjából tizennyolc napon nem sikerült bejárni a mintaterületeket, mivel a tó vize fagyott volt. A kiválasztott fajok a következők voltak: fűtyülő réce (*Anas penelope*), kendermagos réce (*Anas strepera*), csörgő réce (*Anas crecca*), tőkés réce (*Anas platyrhynchos*), bőjtű réce (*Anas querquedula*), kanalas réce (*Anas clypeata*), üstökösréce (*Netta rufina*) és barátréce (*Aythya ferina*). Ez a nyolc récefaj a legjellemzőbb a területre a vonulási időszakban. Az egyes területrészek szerepét is meghatároztam a vizsgált récefajok vonulásában. A vizsgálati eredményekből kitűnik, hogy a Fertő sík vizei, egyes récefajok számára – kiváltképp a vonulási időszakban – hazánk egyik legfontosabb vízimadár élőhelyei. A kapott eredmények arra is rávilágítottak, hogy a negyedszázaddal korábban itt átvonuló récetömegeknek – egyes fajok esetében – csak a töredékei mutatkoznak napjainkban, és a többi fajnál is szembetűnő a mennyiségi csökkenés, az üstökösrécét kivéve. A megfigyelt madarak összes egyedszámát tekintve a Madárvárta-öböl a tó legpreferáltabb egysége a récesapatok számára, a legnagyobb madártömegek itt vonulnak át. A Hegykői-öböl a második legkedveltebb vonulási terület a tavon. A Fertőrákosi-öböl a harmadik legkedveltebb madár gyülekezőhely a Fertő hazai részén. Figyelembe kell azonban venni, hogy a kapott eredmények csak a nyílt vizekre és a belső tavakra vonatkoznak. Az egyes fajok Fertő-tájban betöltött szerepét csak a tó keleti partjainál fekvő mekzikipusztai sziki élőhely-rekonstrukciós területek madármozgalmainak vizsgálati eredményeivel történő összehasonlítása után ítélni lehet meg objektíven.

Summary

The author surveyed the inner lakes and bays of the Hungarian part of Lake Fertő between January 1998 and December 2005 using a power-boat. The observations were carried out once a month from September to April on weekends closest to mid-month. Migrating individuals of eight species of ducks were monitored: Eurasian Wigeon (*Anas penelope*), Gadwall (*Anas strepera*), Eurasian Teal (*Anas crecca*), Mallard (*Anas platyrhynchos*), Garganey (*Anas querquedula*), Northern Shoveler (*Anas clypeata*), Red-crested Pochard (*Netta rufina*), Common Pochard (*Aythya ferina*). The results of the monitoring reflects the importance of the open water surfaces of the lake. The research also emphasises that during the migration period the Lake Fertő is one of the most important wetland areas for migratory water bird species. Comparison with 25 year-old records shows a relevant declining population trend for most duck species excluding only Red-crested Pochard only.

Mogyorósi Sándor – Fertő–Hanság Nemzeti Park

H–9435 Sarród, Rév, Kócsagvár – sibilatrix@freemail.hu
